

Undersköterskors erfarenheter av att möta patienter i sorg

2025-10-22

Referat av **Anette Alvariza**, professor i vårdvetenskap inriktning palliativ vård, specialistsjuksköterska och vetenskaplig ledare för PKC.

Referat av artikeln: Anne-Lie Larsson, Ingela Beck, Ann-Christin Janlöv & Eva-Lena Einberg (2024) Nurse assistants' experiences of encountering patients in grief due to the death of a loved one - a qualitative study in municipal health and social care, *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-being*, 19:1, 2330116, DOI: 10.1080/17482631.2024.2330116

Bakgrund och syfte

En majoritet av de som arbetar inom kommunal vård och omsorg i Sverige är undersköterskor och vårdbiträden. Dagligen möter de patienter som behöver vård, stöd och omtanke. Många av de patienterna kan på grund av sin egen situation kan vara särskilt sårbara för svåra och utmanande händelser i livet, till exempel förlusten av en närstående genom dödsfall. Detta referat handlar därför om en studie som syftade till att undersöka undersköterskors erfarenheter av att uppmärksamma och bemöta patienter i sorg på grund av en närståendes död. För att underlätta läsning har ordet patient använts i den aktuella artikeln och i referatet, även fast de personer som bor på särskilda boenden eller vårdas i det egna hemmet inte alltid benämns som patienter.

Metod

En studie med kvalitativ metod i form av fokusgruppsintervjuer genomfördes i fem kommuner i södra Sverige med deltagare som arbetade på särskilda boenden, korttidsboenden, eller inom hemtjänst alternativt hemsjukvård. Sex fokusgruppsintervjuer genomfördes med 28 undersköterskor, alla var kvinnor mellan 32 och 63 år, fem av dem hade annat modersmål än svenska men kunde utan problem förstå och uttrycka sig på svenska. Undersköterskorna hade mellan 9 och 46 års erfarenhet av yrket. För intervjuerna användes en intervjuguide, och analysen gjordes med induktiv kvalitativ innehållsanalys.

Sammanfattning av resultat

Huvudtemat som framkom kan beskrivas som: **”Att vara uppmärksam på tecken på sorg och känna av rätt tid för att närma sig och trösta, samtidigt som egna emotionella utmaningar behöver hanteras”**. Inom ramen för huvudtemat beskrevs resultatet i kategorier och subkategorier som i referatet har sammanfattats i de viktiga fynd som presenteras nedan.

- **Observera förändringar hos patienten:** Undersköterskorna uttryckte att det var viktigt att vara uppmärksam på förändringar hos en patient som hade förlorat en närstående genom dödsfall. De berättade om hur patienter visade sorg på olika sätt, till exempel med nedstämdhet, ilska, tårar, tystnad, apati eller ökad oro och sömnsvårigheter. Även patienter med kognitiv funktionsnedsättning kunde reagera starkt, till exempel genom att bli arga när de påmindes om personen som dött. Undersköterskorna berättade också om att de hade märkt att vissa patienter fick nedsatt aptit och åt mindre, rörde sig mer än tidigare, eller rökte mer än vanligt.
- **Skapa dialog och förtroende:** Det blev tydligt att undersköterskorna använde olika strategier för att närma sig en patient i sorg. De anpassade sina samtal efter patientens behov och var noga med att läsa av kroppsspråk och signaler. För att bygga förtroende försökte de arbeta med kontinuitet, men de pratade också om betydelsen av att personlig kemi stämde mellan dem och patienten. Fysiska gester som att hålla någon i handen eller ge en kram kunde användas för att skapa trygghet. Vidare kunde tyst och stilla närvaro eller gemensamma aktiviteter som att titta på foton fungera bra för att nå fram till en patient i sorg. Att försöka fokusera på positiva minnen och egenskaper hos den person som dött kunde göra samtalet lättare och mindre sorgligt, även för patienter med kognitiv funktionsnedsättning.
- **Hantera både patientens och de egna känslorna:** Det kunde vara svårt att möta patienter i sorg, speciellt i de fall som patienten undvek att visa sorg, undvek ögonkontakt, och inte ville prata. Det var svårt när förhållandet var tvärt om och patienten agerade ut sin sorg starkt, till exempel genom att visa ilska eller förtvivlan. Undersköterskorna berättade att de påverkades känslomässigt av patientens reaktioner, och själva kunde känna sorg och oro. Det kunde ibland vara svårt att inte själv gråta när patienten var väldigt ledsen och grät. Patientens sorg kunde också påminna om och aktualisera känslor efter egna förluster i livet. Det var olika svårt att möta patienter i sorg, vissa dagar var det svårare än andra. Undersköterskorna betonade dock vikten av att ha ett professionellt förhållningssätt och att sträva efter att lyssna aktivt utan att påtvinga eller forcera samtal.

Slutsats

Studien visar att undersköterskor spelar en central roll i att möta och stödja patienter i sorg. Det kräver lyhördhet, känslighet och förmåga att hantera egna känslor. Att skapa förtroende, uppmuntra samtal och observera förändringar i patientens beteende är viktiga strategier för att ge stöd och trygghet.

Referenser

- Anne-Lie Larsson, Ingela Beck, Ann-Christin Janlöv & Eva-Lena Einberg (2024) **Nurse assistants' experiences of encountering patients in grief due to the death of a loved one – a qualitative study in municipal health and social care**, *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-being*, 19:1, 2330116, DOI: 10.1080/17482631.2024.2330116